

prinaša tudi leposlovje) ali Banjaluka (Književna Krajina, ki je bila nekako uradno literarno glasilo banovine). Tudi Subotica ima svoj »Književni sever«, ki pa postaja vsebolj folklorističnega in znanstvenega značaja. Sarajevo pa ima poleg lepo urejevanega »Pregleda«, ki ga zalaga agilno Društvo sara-jevskih književnika, še nekaj muslimanskih revij, če se ne motim »Naš Behar« (Nametak) in »Mlada Bosna«, če ni prenehala. Vse te revije imajo poleg lokalne vrednosti tudi splošni značaj, kajti vanje pišejo najrazličnejši literati tudi iz drugih okolišev, in kdor hoče zasledovati srbskohrvatski literarni razvoj, jih ne sme omalovaževati in podcenjevati. (Dalje)

Tine Debeljak

ZAPISKI

Papini o Dantejevi sodobnosti

Najnovejša knjiga Giovannija Papinija se imenuje »Dante vivo« (Firenze 1935 — Libreria Editrice Fiorentina). V nji tolmači pisatelj, ki nam je že prej raztolmačil življenje Kristovo in Avguštinovo, pojav tistega, ki po pravici nosi naslov »l'altissimo poeta«. — Svojo knjigo je razdelil na pet delov: prolegomena — življenje — duša — delo — usoda; skušal je torej zajeti pojav Danteja kar moči vsestransko, tolmačil ga je pa, kakor pravi sam v predgovoru, kot katolik, kot umetnik in kot florentinec (ta tri svojstva mora — po Papinijevem mnenju — imeti, kdor hoče Danteja dodobra umeti). Ne bomo razpravljali o nedvomnih odlikah novega Papinijevega dela, tudi ne bomo naštevati njegovih — sicer itak že iz drugih knjig znanih in slavnihi — nedostatkovi. Zanima nas tu v glavnem, kar pravi duhoviti pisatelj o sodobnosti svojega junaka:

»... Seveda ni vse živo in sodobno v njem, kakor, na priliko, ni vse živo in sodobno v Tolstem, ki je vendar umrl za naših dni. Pa so vendar le nekatere bistvene prvine dantejevskega duha v toliki meri sodobne, da jih imamo še danes za na bodočnost se nanašajoča pričakovanja in smotre.

»... Ozmimo se na sodobne katolike in splošno na kristjane, ki čezdalje bolj čutijo potrebo, da se religiozno življenje ne poniža v preprosto mehaniko pobožnosti. Pri vseh njih naletimo, v polnem dvajsetem stoletju, na iste težnje in upanja, kakor pri Danteju. Omenim samo dve. — Najprej njegov gnev zaradi prevelike veljave politične plati v življenju Cerkve in zaradi križanja med gospodarsko delavnostjo in duhovniškim poslanstvom. Sodobni katoliki se upirajo, prav tako kakor Dante, politikujočemu duhovnu in duhovnu trgovcu. Preverjeni so, da je Cerkev v bistvu duhovna družba z nadnaravnimi smotri in da se mora zategadelj izogibati, v kolikor to dopuščajo socialne vezi in zgodovinski pripetljaji, slehernemu direktnemu ali indirektnemu vmešavanju v politične vlade...

»Še na drug način je naš Dante, v kolikor je katolik, posebno sodoben. Kakor bomo še videli, je pričakoval prihoda Tretje Osebe, ki naj bi zapodila nazaj v pekel vsako obliko pohlepnosti in zlega poželenja. Bil je, nazadnje, čeprav pod »tenčico čudnih verzov«, previden in samosvoj učenec

Gioacchina da Fiore-a in spiritualistov. In to pričakovanje Parakletovo je tudi v novejših časih bolj živo nego si mislimo med katoliškimi pisatelji; dovolj bodi spomniti na Léona Bloyja. Tudi danes je kateri, ki pričakuje tretjega Razodetja, prihoda od Krista samega v evangeliju sv. Janeza obljubljenega Tolažnika, epifanije sv. Duha. To pričakovanje se ne naslanja na fantastične račune kakor ono privrženecv Gioacchina, niti ne daje med katoliki povoda za heretične krožke. Je nedoločeno pričakovanje, bolj upanje kakor gotovost, in kdor ga vase sprejme, nima nikake volje do ločitve od Cerkve ali do odklanjanja čeprav najneznatnejšega dela njenega dogmatičnega nauka. Duševno stanje teh katolikov je torej zelo podobno Dantejevemu, ki nikdar, niti v svojih mesijanskih prerokovanjih, ni imel namena, ločiti se od katoliškega nauka. Ni tukaj mesto, da bi raziskovali, v koliko je upanje v prihodnjo in jasno pojavo sv. Duha istovetno z naukom Cerkve: tu govorimo le o »sodobnosti«, ne o »pravovernosti« Dantejevi. In če bi bila v njem tudi kakšna senčica krivoverstva, bi ostalo dejstvo, da takšne senčice niso povsem izginile s sodobnega sveta in da ga smemo po njih, naj bo zdaj v dobrem ali v slabem pomenu, še danes imeti za živega.

»Takšna sodobnost se razodeva, četudi je na videz takšna trditev tvegana, tudi v njegovem osnovnem zamisleku politike. Kakor vsakdo vé, si je zamišljal obnovitev Carstva. V večini so tisti, ki mislijo, da pomeni tole neko književno hrepenenje po veličini Rima in pa še željo po tako močni in razsežni avtoriteti, ki bi dušila časna poželenja papeštva in obnovila v Evropi, zlasti pa v Italiji, red, edinstvo in pravičnost. Dasi je tale Dantejeva zamisel utemeljena v staroveških spominih in političnih prilikah tistega časa, raztrganega od bojevanj in žalostnih razdorov, jo splošno motrijo kot utopijo in danes le še kot preprosto zgodovinsko relikvijo srednjeveške misli. Toliko je res, da so hoteli v dobi risorgimenta videti v Danteju — čigar idealov niso dodobra razumeli — zlasti preroka narodnega edinstva, ne pa borivca in tolmača ideje Carstva. Oblikovanje narodnih držav, ki se je začelo v srednjem veku in se je zavleklo tako rekoč do današnjih dni, je ustvarilo duševno stanje, ki je nasprotno zamisli univerzalne avtoritete, kakršna je lebdela pred Alighierijem. Kot zagovornik Carstva je bil, sodijo, tudi za svoj vek — ki se je razvijal v občinske avtonomije in v razdelitev gosposke — utopist in je častitljiva okamenina našega časa. — V resnici pa opozarjajo bridke izkušnje teh poslednjih let, da je bilo ustvarjanje narodnih držav nujno potrebna, nikakor pa ne končno veljajna stopinja v ureditvi sveta. Razpad srednjeveškega krščanstva in razcvet nacionalizmov in separatizmov je privedel ljudstva do pokoljev in bede. Njivica, zaradi katere smo tako divji, je zdaj v naših očeh tako majhna, in ljudstva, ki na nji prebivajo, so v toliki meri navezana in povezana z vsemi oblikami sodobnega gospodarskega in duhovnega življenja, da se vračajo že mnogi — ne da bi se tega jasno zavedali — z mislijo k srednjeveški utopiji, k utopiji Dantejevi. Zopet iščemo, po drugih potih, edinstvi. Odkrijemo, da so namenjene Evropi, prav za prav vsemu človeškemu rodu, zmeraj strašnejše nesreče, če ne zmore obnovitve velike politične enote, ki ne bo ravno rimsko carstvo, pač pa na

vsak način mnogoteren organizem, ki ga bo ravnal en edin zakonik, ena vrhovna oblast. Dežele, v katerih je nacionalizem najmočnejši, se same zavedajo, da so sedanje politične enote premajhne nasproti novim pogojem univerzalnega življenja in spet se oglašajo težnje po Carstvu, ne morda iz hrepeneče domišljije, marveč iz neposrednih idealnih in gospodarskih zahtev...

»Poslednji dokaz Dantejeve sodobnosti je v njegovem pesništvu, to se pravi, v samem načinu njegove pesniške umetnosti. Dolžijo Danteja, da je pretirano ljubil uporabo simbolov in temnih namigovanj. Toda ni li moderna poezija, od Mallarméja in Rimbauda dalje, ugledala v naravnem vsemirju spet goščavo skoraj nadnaravnih simbolov? Pravijo, da ustvarja Dante časih čudne in nove besedne tvorbe in da ne zametuje niti besednih iger ter namernih aliteracij. Mar ne dela enako, zlasti v svojem poslednjem delu, *Work in progress*, oni, ki ga največji rafiniranci proglašajo za naj-sodobnejšega med pisatelji, James Joyce? — Pravijo nadalje, da greši Dante s stališča novejših estetik v tem, da hoče v pesništvu izraziti, kar se pesništvu po svoji lastni naravi ne poda, to se pravi, bogoslovne resnice in abstraktne misli. Toda ali ni največji sodobni katoliški pesnik, Paul Claudel, izrazil v verzih in kiticah nekatere najbolj skrivnostnih dogem Cerkve? In pesnik, ki je poslednja strast naših književnikov, Paul Valéry, mar se ta ni odločno postavil za pravico poezije, da sme prenašati in predstavljati najbolj zamotana razumska razmišljanja? — Torej tudi kot umetnik Dante ni »prekošen«, marveč tak, da se more postaviti zraven in nad najnovejše obnovitelje pesniške tehnike. V časih preprostega realizma in šolskih retorik se je mogla zdeti Dantejeva umetnost gotska, arhaična in izumetničena: naš čas se vrača k njemu in mu pritrjuje.

»Zdi se mi, da moremo zaključiti, da je danes Dante osebnejše in globlje živ v naši zavesti, nego je kdajkoli bil po svoji dobi: sodobnejši od premnogih sodobnikov, bolj živ kot premnogi mrtvi, ki mislijo, da živijo.«

Silvester Škerl

XI. kongres PENklubov

V Dubrovniku se je vršil 25., 26. in 27. maja t. l. XI. mednarodni kongres PENklubov. Sedaj ko je končan, brez pretiravanja lahko ugotovimo, da je bil to najvažnejši dogodek v zgodovini PENklubskega gibanja od ustanovitve sem. Jasno vidimo danes, da je prvih deset let obstoja te družbe izdelalo njen ideal, njena načela, ki naj jo vodijo. Prvotni londonski družabni klub s človekoljubnimi, pred vsem miroljubnimi cilji se je med tem razrastle v ves svet spajajočo družino, ki šteje okrog 50 centrov, kar odgovarja približno tolíkemu številu literatur. Ta veliki razmah je bil tudi zunanje viden na XI. kongresu, ki je bil po številu udeležencev dosedaj eden največjih in je okrog 350 udeležencev zastopalo 50 centrov. Za kongres je izdelal jugoslovanski pripravljalni komite sporazumno s centralnim izvršilnim komitejem podroben program, ki je stavil na dnevni red v smislu dosedanje